

Προκλήσεις στη διαχείριση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος

Μόνικα Σκαλτσά
Τμήμα Διαχείρισης Φυσικού
Περιβάλλοντος
ΥΠΕΚΑ

Στο νέο Έγγραφο πολιτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις πράσινες υποδομές (ΠΥ) και την ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου της Ευρώπης

- οι οικολογικές αξίες,
- η ποιότητα του περιβάλλοντος
- και η πολιτιστική περιουσία
είναι κρίσιμης σημασίας για την ευημερία και τις οικονομικές προοπτικές.
- Στόχος η διασφάλιση ότι το φυσικό κεφάλαιο θα προστατεύεται, θα αυξάνεται και θα συνεχίσει να μας παρέχει τα οφέλη του, γιατί η απώλεια του αποτελεί υπονόμηση της ευημερίας και της ανάπτυξης μας,
- Εισαγωγή της έννοιας της φύσης και τη βιοποικιλότητας στον κύριο κορμό σκέψης πολιτικών σχεδιασμού και ανάπτυξης.

Το δίκτυο Natura 2000

- Αποτελεί κεντρικό μοχλό της Ευρωπαϊκής πολιτικής για την ανάσχεση και αντιστροφή της απώλειας βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των οικοσυστημάτων.
- Λόγω της κλίμακάς του, (26.000 χερσαίες και θαλάσσιες περιοχές,) το μεγαλύτερο στον κόσμο συντονισμένο δίκτυο περιοχών μεγάλης αξίας για τη βιοποικιλότητα)
- Κάτι περισσότερο από καταφύγιο απειλούμενων ειδών και σπάνιων ενδιαιτημάτων, αποτελεί το κύριο πεδίο εφαρμογής της έννοιας του ρόλου και της δημιουργίας πρασίνων υποδομών της Ευρώπης.
- Στην έκθεση του ΟΗΕ για την Εκτίμηση των Οικοσυστημάτων της Χιλιετίας αναγνωρίζεται
 - η πολύπλευρη συνεισφορά της διατήρησης της βιοποικιλότητας τον κύκλο ζωής του πλανήτη
 - αναδεικνύονται τα κοινωνικοοικονομικά οφέλη που παρέχουν οι προστατευόμενες περιοχές.

Χρηματοδοτήσεις

- Τα ζητήματα Διαχείρισης και Προστασίας του Φυσικού Περιβάλλοντος έχουν απασχολήσει το Υπουργείο μας σχεδόν από την απαρχή της ίδρυσης του και πολλά χρήματα έχουν διατεθεί για τον σκοπό αυτό .
- **1986 -'89:** ΜΟΠ
- **1989 -'93:** Α' ΚΠΣ
- **1994 - 99:** Β' ΚΠΣ
 - Υποπρόγραμμα 3: «Διαχείριση και Προστασία του Φυσικού Περιβάλλοντος»
- **2000-2006:** Γ' ΚΠΣ
 - Μέτρο 8.1: Προστασία και διαχείριση βιοτόπων-οικοτόπων, Προστασία ειδών , Περιοχές Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους
 - Συνολικά € 54.880.000
- **2007-2015:** 4^η Προγραμματική - ΕΣΠΑ
 - Άξονας προτεραιότητας 9: «Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας»
 - Προϋπολογισμός: € 229.020.000 (μαζί με την Κάρλα)
 - Για τους ΦΔ: € 141.000.000
- **ΕΤΕΡΠΣ, Πράσινο Ταμείο**
- **LIFE - ENVIREG**

Η απώλεια της βιοποικιλότητας και η υποβάθμιση των οικοσυστημάτων όχι μόνο δεν μειώνονται αλλά συνεχίζονται.

Παρά τον ικανοποιητικό αριθμό χρηματοδοτήσεων και προγραμμάτων επί σειρά ετών η απώλεια της βιοποικιλότητας και η υποβάθμιση των οικοσυστημάτων όχι μόνο δεν μειώνονται αλλά συνεχίζονται.

Σύμφωνα με την αξιολόγηση 6ου Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον από Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ):
Ο γενικός στόχος του 6ου ΠΔΠ, δηλ. η ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας μέχρι το 2010, δεν επιτεύχθηκε.

Βασικές αιτίες

- η υπαναχώρηση από τη Στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη, και
- το τεράστιο έλλειμμα στην εφαρμογή
αλλά και
- η έλλειψη πολιτικού ενδιαφέροντος
- η έλλειψη απαραίτητων οικονομικών δεσμεύσεων της ΕΕ και των κρατών μελών.
- συγκρούσεις συμφερόντων μεταξύ των αναγκαίων δράσεων της περιβαλλοντικής πολιτικής και των βραχυπρόθεσμων οικονομικών συμφερόντων'.

Διατήρηση βιοποικιλότητας

- Η πιο σημαντική πρόκληση, όσον αφορά τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στην Ευρώπη είναι η συμφιλίωση του φυσικού περιβάλλοντος με διάφορες μορφές χρήσης της γης.

Διατήρηση βιοποικιλότητας

- Η διατήρηση της βιοποικιλότητας δεν μπορεί να ασκηθεί μόνο μέσω μέτρων διατήρησης της φύσης, όπως παραδοσιακά μέχρι σήμερα έχουν διατυπωθεί.
- Αυτά τα μέτρα είχαν διατυπωθεί απομονωμένα από την ευρύτερη χρήση της γης και των πολιτικών και προγραμμάτων οικονομικής ανάπτυξης.
- Νέα εργαλεία σήμερα, όπως η χρηματοδότηση περιοχών NATURA , το PAF, οι πράσινες υποδομές κ.λ.π. έρχονται να υποστηρίξουν πιο ολοκληρωμένες πολιτικές.
- Διατήρηση της βιοποικιλότητας σε ένα ευρύτερο και ρεαλιστικότερο πλαίσιο πολιτικής, στο οποίο ο πρωταρχικός στόχος διατήρησης της φύσης μπορεί να επιτευχθεί μόνο σε στενή αρμονία με άλλους στόχους που αφορούν τις χρήσεις γης, για παράδειγμα της γεωργίας, της δασοκομίας, της αναδημιουργίας και της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή.
- Ο σχεδιασμός της διατήρησης της βιοποικιλότητας αποδεικνύεται ότι είναι από τη φύση του χωρικός και προκειμένου όμως να είναι αποτελεσματικός πρέπει να λάβει ουσιαστικά μέτρα προστασίας και διαχείρισης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, όπου η πρόκληση της εφαρμογής είναι η μεγαλύτερη.

Αντιμετωπίζοντας αυτή τη πρόκληση

Λέξεις κλειδιά είναι:

- Η Πολυλειτουργικότητα
- Οι Ολοκληρωμένες προσεγγίσεις /integrated spatial planning
- Η Αποτελεσματική προσαρμοστική Διαχείριση
- Η Οργάνωση Συστήματος Φορέων Διαχείρισης για όλη την Ελλάδα
- Διαχειριστικά Σχέδια/ Πολυτομεακά και πολυεπίπεδα Προγράμματα Δράσεων

**Για αποτελεσματική διαχείριση απαιτείται η
από κοινού αντιμετώπιση**

- **ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ**
- **ΠΕΡΙΟΧΩΝ NATURA**
- **ΠΡΑΣΙΝΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ**
- **ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΗΜΑΤΩΝ**
- **ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ LIFE κλπ.**

Λαμβανομένης υπόψη της Κλιματικής Αλλαγής

Στρατηγικό όραμα

- Τέλος και ίσως το πιο σημαντικό για την Ελλάδα είναι η κυρίαρχη διαπίστωση της έκθεσης του ΟΟΣΑ για την αναπτυξιακή προοπτική της Ελλάδας που αναφέρεται επί λέξει στην « εντυπωσιακή απουσία ενός κοινού στρατηγικού οράματος. Δεν υπάρχει ένα προφανές συνολικό στρατηγικό όραμα που να διαμορφώνει στόχους και κατευθύνσεις για το μέλλον της Ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας σε μακροπρόθεσμη βάση, ούτε όμως και για τα μέτρα που πρέπει να εφαρμοστούν σε βραχυπρόθεσμη μεσοπρόθεσμη ή μακροπρόθεσμη βάση »

Για αποτελεσματική χρηματοδότηση των δράσεων για τις περιοχές Natura θα πρέπει:

- ως πρώτο βήμα να καθοριστεί με σαφήνεια και να συμφωνηθεί το πρόταγμα του φυσικού Περιβάλλοντος (μαζί με τον πολιτιστικό) ως Πυλώνα της αναπτυξιακής μας στρατηγικής.
- Η διατήρηση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος αποτελούν τον βασικό παράγοντα προσέλκυσης του Τουρισμού. Αντικρουόμενες πολιτικές δημιουργούν συγκρούσεις χρήσεων γης με ανεξέλεγκτες αλλαγές, που οδηγούν σε περαιτέρω απώλεια της βιοποικιλότητας και υποβάθμισης των οικοσυστημάτων.
- Η ανταγωνιστικότητα, η εξωστρέφεια, η ποιοτική επιχειρηματικότητα συμπεριλαμβανομένης και αυτής του αγροτικού τομέα, η καινοτομία και η αύξηση της εγχώριας προστιθεμένης αξίας, μπορούν να βρουν λαμπρό πεδίο εφαρμογής στον τομέα αυτό.
- Η πρόταση αυτή έχει αποδέκτη το Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας και θα ήταν σημαντικό να αποτελέσει αντικείμενο του απογευματινού στρογγυλού τραπεζιού.

Για αποτελεσματική χρηματοδότηση των δράσεων για τις περιοχές Natura θα πρέπει:

- ως δεύτερο βήμα να καθοριστεί ποιο είναι το μέλλον των περιοχών αυτών
- Να συμφωνήσουμε και να αναγνωρίσουμε τον ρόλο της διατήρησης, αποκατάστασης και διαχείρισης των περιοχών Natura όχι μόνο σαν Κοινοτική υποχρέωση, αλλά κυρίως και σαν το όχημα μιας αναπτυξιακής διαδικασίας, σήμερα την εποχή της κρίσης.

Καταρχήν θα πρέπει φυσικά να εξασφαλιστεί η χρηματοδότηση.

Δράσεις του ΥΠΕΚΑ

Ήδη υλοποιούνται:

- Στρατηγική για τη βιοποικιλότητα
- πρόγραμμα εποπτείας
- χαρτογράφηση των οικοτόπων
- συγκρότηση της Επιτροπής ΦΥΣΗ 2000

Δράσεις του ΥΠΕΚΑ

Περαιτέρω, επιχειρούμε:

- Το Σχέδιο Δράσεων Προτεραιότητας (PAF), που θα αποτελέσει το κεντρικό σχεδιαστικό εργαλείο για τον συντονισμό των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων για τις περιοχές Natura καθώς και το εργαλείο αξιολόγησης των προτάσεων και θα συζητηθεί σήμερα στο στρογγυλό τραπέζι, που θα ακολουθήσει .
- Στη κατεύθυνση αυτή τα Περιφερειακά Χωροταξικά Σχέδια θα πρέπει να συμπεριλάβουν στο πρόγραμμα δράσης τους τις κατευθύνσεις του PAF, καθώς και τα ΠΕΠ και φυσικά τα προγράμματα των εμπλεκόμενων φορέων σε Εθνικό επίπεδο.
- Τον σχεδιασμό του συστήματος οργάνωσης και διαχείρισης των περιοχών NATURA
- Να ξεκαθαρίσουμε τι είναι τα Σχέδια Διαχείρισης και τον συνδυασμό τους με τον συντονισμό πολυτομεακών- πολυεπίπεδων προγραμμάτων δράσεων.
- Μετάβαση σε σύστημα προσαρμοστικής διαχείρισης (adopting management)
- Να ξεπεράσουμε τη λογική των επαναλαμβανόμενων μελετών και να προχωρήσουμε σε συγκεκριμένες δράσεις ενεργοποίησης και ζωντανέματος των περιοχών.

Δράσεις του ΥΠΕΚΑ

- Να ξεμπλοκάρουμε ένα ΤΔ στο ΕΠΠΕΡΑΑ, προϋπολογισμού 15.000.000 ΕΥΡΩ, που αφορούσε μελέτες ΕΠΜ για όλη την Ελλάδα και να το μετατρέψουμε σε ΤΔ Σχεδίων Διαχείρισης και Προστασίας ταυτόχρονα.
- Να προωθήσουμε την εξωστρέφεια των περιοχών NATURA με τη ένταξη στο αναπτυξιακό γίνεσθαι των ευρύτερων περιοχών και άλλων προγραμμάτων με έμφαση στο Life κλπ.
- Να προωθήσουμε την επιχειρηματικότητα, την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα των περιοχών αυτών με άξονα την αειφορία αξιοποιώντας όλους τους ειδικούς στόχους των επενδυτικών προτεραιοτήτων 1, 2, 3 και 4. του θεματικού στόχου 6 για τη προστασία του περιβάλλοντος και την προώθηση της ορθολογικής χρήσης των πόρων, της Στρατηγικής Ευρώπη 2020
- .Να αποκτήσουν σχεδόν όλες οι περιοχές NATURA προϊόντα Προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης (ΠΟΠ) και Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ) (Πρεσπών , Χελμού, Ταΰγετου, Παρνασσού, Πάρνωνα κλπ)
- Να αποτελέσουν οι περιοχές Natura υπόδειγμα ήπιας τουριστικής ανάπτυξης με εκμετάλλευση όλων των πλεονεκτημάτων τους, που προκύπτουν από τη διατήρηση της πλούσιας βιοποικιλότητας τους, του πολιτιστικού περιβάλλοντος και της αξιοποίησης του εξαιρετικά ενδιαφέροντος οικιστικού αποθέματος που διαθέτουν.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας